

PAPUS

Základy
praktické
magie

Základy praktické magie

MUDr. Gérard Encausse
(Papus)

VOLVOX GLOBATOR

ZÁKLADY PRAKTICKÉ MAGIE

MUDr. Gérard Encausse (Papus)

přeložil Miloš Maixner

© VOLVOX GLOBATOR, 1996

Épilogue © Milan Nakonečný, 1996

ISBN 978-80-7511-161-6

Z francouzského originálu

přeložil Miloš Maixner

Odborný poradce Milan Nakonečný

Doslov Milan Nakonečný

Jazyková úprava Terezie Houšková

Obálka Honza Šavrda

Vydalo nakladatelství & vydavatelství

VOLVOX GLOBATOR

Štítného 17, 130 00 Praha 3

www.volvox.cz

jako svou 946. publikaci

E-knihu z písma Free Serif připravil purehtml.cz

Vydání šesté, ve VOLVOX GLOBATOR čtvrté

Praha 2016

Adresa knihkupectví:

VOLVOX GLOBATOR

Štítného 16, Praha 3

Všem, kdo našli v lidském životě záhady, a chtějí nejprve pochopit a pak uskutečnit v sobě samých pravý život lidské bytosti

K novému vydání

Když jsem poprvé svěroval veřejnosti svůj překlad Papusovy znamenité knihy o „Magii“, nestalo se tak bez některých pochybností o její osud. Byl jsem si jist tím, že náš lid není nepřičetné děcko, u něhož by bylo třeba mnohem úzkostlivější literární opatrnosti než kdekoliv jinde, a proto mi byly lhostejné výtky některých chabých duší z kruhů takzvaných okultistů-theosofů, kteří mi vytýkali, že čtenáře nezodpovědně vydávám v nebezpečné pokušení – zdá se mi směšné tvořit spolky a společnosti, zabývající se okultními, abnormálními a nadsmyslnými psychickými a světovými záhadami, a přitom se chvět před každým pokusem a praktickým použitím psychických a životních sil jako před strašidelnou propastí „černé magie“, vedoucí smělce nezbytně ke zničení, v němž je jen pláč a skřípění zubů. A jsem si jist tím, že je vždy zdrávo podat hledajícímu pomůcku schopnou i jen nepatrně osvítit stezku, po níž baží – neboť nerozum i bez cizí pomoci vždy nalezne cestu k tropení pošetilostí, a já si příliš nevážím nevinnosti, která hříchu nečiní z nevědomosti; zato však ze zkušenosti vím, jak lehko se zamotá do obtíží i nejlepší vůle, nedostane-li se jí na vytoužené půdě nejmenšího správného pokynu od těch, kdo tu kráčí před ní. Přesvědčen, že Papusova kniha je průzračná pro každého, kdo ji vezme do ruky s jasnou hlavou a zdravou snahou, nebál jsem se svěřit ji obecně komukoliv, protože vím, že Papus a jeho analytická, kritická a ujasňující škola nenadělala mezi snaživci neznáma ani zdaleka tolik škody a zmatku jako dogmatizující a fanatický Allan Kardec a jeho nauky.

A ve výsledku jsem se nijak nezklamal. Kniha měla velký ohlas a i u nás mnohému posloužila, aby našel správný názor na podstatu

psychické sebevýchovy, která dnes vítězně jde světem, hlavně ve své mravní aplikaci jako „amerikanismus“, z jehož školy působí knihy Swet Merdenovy, Gouldovy, Mulfordovy a jiné tak úspěšně i u nás. Myslící čtenář nalezne pro tyto i jiné směry plné vysvětlení v první a druhé části Papusovy knihy. A kdo opravdu tuto část „Magie“ pochopil a strávil, pro toho část třetí neskrývá ani nebezpečí, ani záhady; pochopil totiž, čím tato část je, totiž zajímavým příkladem, jak je možno vnějším uspořádáním působivých efektů vyvolat a k účinné práci přivést ty složky naší psychické podstaty, které zpravidla zůstávají neúčinné, protože dřímají pod příkrovem navykklých myšlenek a nacvičených cest „obvyklosti“.

Sugesce bývá prohlašována za klíč k psychickým silám. Pak je ale obraznost dveřmi, jimiž se vchází do tajemné dílny těchto sil, a není jiné cesty, kudy tam nenásilně vniknout a kudy je zdravě a svěže vypustit. Moderní poznatky pokusné psychologie našly i jiné cesty, např. mechanické nebo elektrické podráždění nervových a mozkových středisek. Ale tato cesta, právě jako cesta dráždidel chemických (narkotik), činí z člověka stroj a zasahuje do přirozeného vývoje buď neúčinně, nebo ještě mnohem nebezpečněji nežli cesta osobité autosugesce a obraznosti, řízené vlastní uvědomělou rozvahou.

A co se týká nebezpečí, že se ukvapený experimentátor vystavuje ovládnutí protilidskými silami a bytostmi astrálního světa, ukázalo se, že jsem správně a právem počítal s mravní zralostí a životní výspělostí našeho lidu. Jestliže někde v Evropě, pak jistě v našem národě je vyvinuto nejvyšší, mravní středisko lidské bytosti, které lpíc pevně na pravdě, dobru, kráse a obecné prospěšnosti života, uvádí člověka přímo do spojení s božstvím a božským vlivem v přírodě i v člověku, a je tak samo bezpečnou a spolehlivou ochranou proti nebezpečím a poblouzením animických složek, která sama jsou s to vydat člověka napospas nelidským proudům.

„Všechno zlo přichází zvenčí“ – proto ten, kdo ve skutečnosti není než vnějším útvarem a shlukem vážných schopností, se při sebemenším

otřesu snadno rozkládá na své prvky. Avšak člověk opravdový, mravní a duchovně vyspělý, člověk skutečný, prochází ohněm nedotčen, ale jen upevněn a utvrzen. Život zevních cílů a zevních požitků je všude stejně nebezpečný pro ty, kdo v sobě nemají vnitřní oporu – vědomosti a znalosti mohou dát jen novou formu osobnímu rozkladu.

Pro bytosti nezdravé a chybné skýtá „život“ dost nebezpečí i ve své „normální“ podobě; zneužívání zevních radostí, sledování nízkých pudů a poddávání se nesevdomitým a nezodpovědným chtíčům denně ničí a rozkládá lidi a lidičky kolem nás přímo ve „společnosti“ – proto není třeba šedivět starostí před astrálním nebezpečím – kde konec konců vůči nebezpečí přímému, zřejmému a rychlému lidská bytost spíše a účinněji nalezne sílu vzdoru a sebeobranu než proti plíživému a zákeřnému jedu obyčejného požitkářství.

Kdo tedy přikračuje k prahům neznáma z touhy po pouhé senzaci, ať se toho zdrží. Hraní karet a zábava lehkých mravů jej zničí příjemněji – a stejně bezpečně.

Kdo ale cítí skutečnou touhu po poznání, ať studuje bez obav všude, kde je předmět příbuzný a dostupný jeho chápání.

Ale k praktickým pokusům ať přikračuje jen ten, kdo je nesen touhou prospět světu a využít své síly k obecnému užitku. Za tohoto vedení je nesmysl čehokoliv se bát.

Veliká mravní vyspělost našeho lidu se ukázala i v poslední u nás vypuklé epidemii hypnotických představení. Ač je hypnóza přinejmenším stejně nebezpečná jako cokoli jiného, ocitne-li se v nesevdomitých rukou, dosud se u nás nevyskytl případ skutečného zneužití a vykořistění hypnotismu k zločinným účelům. A tak epidemie přešla několika nervovými otřesy a vzápětí to měla dobré, takže opět včas otrásla materialistickou zaujatostí a upozornila na hlubší zájmy a záhady lidské bytosti a lidského života. Obecné volání po zákazu poškozování lidí veřejnými produkcemi, které konec konců, i když je konají lékaři, přece jen vždy zanechávají v lidské bytosti jisté

nezacelené nebo odumřelé jizvy, svědčí o tom, jak mnoho smyslu pro mravní zodpovědnost u nás je. A proto je jasné, že je na čase přestat se skrýváním a opatrnickvím, ale podat veřejnému zájmu uvědomělou a schopnou ruku.

Jako první svazek byla zvolena Papusova „Magie“, neboť ve světové literatuře sotva existuje jiný spis, schopný podat tolik informací najednou. Teoretická první část je skutečným klíčem všech okultních a psychických nauk a její soustava byla od té doby jen upevněna a zdůvodněna všemi poznatky moderní psychologické a „metapsychické“ vědy. Druhá část, praktická a sebevýchovná, je skutečným souborem všech hlavních údajů, které v tomto směru máme a které jsou jinde v jednotlivostech rozpracovány do podrobností. A je zajímavé a pro duševní zaměření našeho národa charakteristické, že obě tyto části vždy poutaly hlavní zájem našeho čtenářstva.

Proto jsem se odhodlal vydat první dvě části Papusovy knihy zvláště a umožnit tím čtenářům získat je levněji než v knize celé. Další část, „Adaptaci“, jistě stejně uvítají všichni, kteří nejen pročetli, ale kteří se i propracovali úlohami a poznatky první části.

Druhý díl pak doplním krátkou úvodní studií, abych usnadnil vniknout do jeho podstaty těm, kdo neznají cizí řeči a nemají dostatečnou přípravu k podobnému studiu odjinud.

Překladatel

Překladatelova předmluva k 1. vydání

Situační pohled na moderní okultismus

Papusova „Magie“ je určena k tomu, aby se českému čtenáři stala můstkem, po němž by přešel od zděděných názorů do onoho nesmiřného kraje „neznáma“, o kterém si duše dovoluje jen snít ve chvílích intimního pohroužení do svých skrytých tužeb a který byl dosavadním a dosud převládajícím názorem prohlašován buď ze nepoznatelný našemu vědění, nebo vůbec za neskutečný.

Toto ustavičné, znovu a znovu slýchané tvrzení o omezenosti našeho poznávání, tyto stále opakované názory, že úzký kruh vjemů moderní vědou již probádaných považujeme za celý širý boží svět a nepokoušíme se ani nahlédnout přes onu zeď, kterou kolem nás postavila zaujatost našich učitelů.

Tito učitelé jsou v našich očích stále ještě ozářeni svatozáří oné zásluhy, že nás svou vědou osvobodili z područí bývalých učitelů, kteří nám dávali duchovní a budoucí život za cenu hmotné přítomnosti, nehodné, nedůstojné a prozatímní – – –

Ale není již možno bránit se skličujícímu vědomí, že jsme z rukou materialistické vědy nabyli hmotné žití za cenu života duchovního. Dnes v naší duši žijí stejně silně a nevývratně dva jasné ideály: svoboda zevní individuální snahy a vědomí duchovního ideálu.

Materialismus nám dal svobodu, ale zploštil, ořezal náš duchovní život. Posíleno cvikem nabytým za jeho vedení, obrací dnes lidstvo zraky tam, kde nikdy nepřestala pálit touha po tom, co mu bylo materialismem odňato: vrací se k tajům duševního života; ne již jako závislé, hlídané děcko, ale jako samostatný, sebeurčením hrdý badatel a dobyvatel.

Vrací se k oněm krajům duše, o nichž mu kdysi pouze nejasně

vyprávěla duchovní chůva a o nichž pak nechtěl nic vědět hmotný učitel.

Bylo učiněno mnoho pokusů o vniknutí do onoho neznámého nadhmotného kraje mystéria, kraje skrytého čili okultního světa, a bylo zkoušeno mnoho různých prostředků: jedni spoléhají na prostředky, jimiž věda dobyla hmotnou přírodu, a vlastními silami probádávají tyto taje v moderní pokusné transcendentní psychologii. Druzí se zcela poddávají vlivu onoho mystéria, úplně vylučují vše, čeho nabyli na úrovni hmotné, a od neznámých sil si nechávají vyprávět o onom žití v moderním spiritismu.

Jiní souhlasili s druhými, že hmotné prostředky nevedou k ničemu, ale tvrdí, že rovněž nelze spoléhat na náhody neznáma, a obracejí se pro poučení k těm, kdo tvrdí, že ony taje znají z osobní zkušenosti, dávají se vést učiteli jiných plemen, zestárlých pod vedením duchovních chův svých církví, a uvádějí do našeho života proudy Východu v moděrní buddhistické theosofii. Jiní pak hlásají nekompetentnost těchto učitelů, kteří nevyšli z volného bádání, ale z vyprávění jiných, a hledají prostředky k samostatnému bádání, pohružující se do nauk starých badatelů v tradicionálním okultismu.

Konečně je řada těch, kdo se snaží sloučit všechny tyto prostředky, vybírají ze všeho podle míry svého pochopení a uvádějí do všech těchto zdrojů ducha moderního kriticizmu.

Všichni tito badatelé se více méně rozešli s proudem ostatní vědy; všichni ve svých důsledcích, většina i ve svých prostředcích. Co se týká důsledků, nemůže být nestranný pozorovatel, jenž opravdu zná výsledky různých těchto škol, ani na okamžik v pochybnostech, že nejvíce dosáhli a daleko, daleko nejdále došli ti, kteří se vlastní silou vrhli do praktického bádání, vedeni naukami starého podání, praktičtí tradicionální okultisté, hermetikové.

A ostatní svět? Ten, jenž se neodchýlil od svých uznaných, oficiálních vědeckých učitelů? A tito učitelé? Jak oni se chovají k

nepopiratelným výsledkům okultistů?

Jednou z prvních zásad vědecké obce je zachování vědecké souvislosti. Zcela právem žádají uznání představitelé moderního vědění, aby každý objev a každý pokrok byl řádně setkán a sepředen, uveden do spojitosti s dosavadním poznáním tak, aby zbytečně nenastaly mezery a roztržky v jednotném táboře vědy, aby nepovstaly ostrůvky vědění, jež nesouvisíce s ostatními, učinily by z lidstva i na poli vědy řadu nesouvislých a sobě si navzájem nerozumějících „intelektuálních národů“ rozdílného ideového původu a rozdílných plemen. Nedivme se tedy, že se zdráhají skokem opustit svůj tábor, v němž mohou poukázat na tolik zdárných výsledků na poli hmotném, a žádají, aby jim byla dána možnost dospět k okultním výsledkům v souvislosti s jejich dosavadním snažením.

A je to především Papus, jenž se ujal úlohy spojit okultismus s moderní vědou a ukázat souvislost a totožnost zásad obojího pole lidského poznání.

Ve své „Magii“ vykládá Papus okultistické učení o přirozeném složení člověka a přírody. Vykládá je způsobem a prostředky fyziologie a moderní přírodovědy. Ukazuje shodnost zásad okultní tradice a moderní vědy. Podává z jedné strany moderně založený vědecký základ okultismu, z druhé strany možnost nahlédnout na základě vlastního názoru na způsob, jak na přírodní problémy nazírali staří. – Základní myšlenkou Papusova díla je tedy rozptýlit předsudky a umožnit neokultistovi stát se okultistou, aniž by musel obětovat i jen špetku oněch zásad kritiky a vědeckého sebevědomí, na něž je moderní člověk právem hrdý.

Ale cena Papusova díla tím není vyčerpána. Činí-li Papus takto pořádek s předsudky materialismu, činí z druhé strany i pořádek mezi poblouzeními a předsudky v táboře okultistů. Jakožto člověk veskrze moderní, odmítá Papus všechno naprosté spoléhání na cizí autoritu, kterou připouští jen jako rádce, ale ne jako vůdce; proto jej vidíme stavět se pevně proti výstřelkům onoho falešného okultního

mysticismu, jenž není schopen stát na svých vlastních nohou a hledá učitelství autority buď ve světě nadhmotném, nebo opisuje nauky cizích mistrů. Nehlásá věření, ale bádání. Poměry, za nichž byla jeho „Magie“ napsána, způsobily, že se postavil do opozice jmenovitě proti naukám hlásaným na evropském západě školou „esoterického buddhismu“, theosofickou společností, v níž Papus a s ním všichni osobně, vlastní zkušeností pracující okultisté západu vidí nepřítele samostatného duchovního rozvoje naší doby a nacházejí v tomto pokusu roubovat plody cizí, klesající kultury na náš mladý západní kmen, ne zušlechtění, ale otravu naší vlastní mízy. Od té doby uplynula hezká řada let – a zkušenost dala Papusovi za pravdu. Theosofická společnost vykonala svou úlohu: vniknutím cizích šťáv do evropského organismu byly vyburcovány v něm ukryté životní síly, svatyně, v nichž byly po dobu zatemnělosti ukryty poklady domácích tradic, otevřely své brány a mohutné hnutí západního okultismu bylo takto vyvoláno do praktické existence a do veřejného života takřka přes noc. Dnes, kdy tato úloha – probuzení západního okultismu kterou musela theosofická společnost vykonat, byla provedena, vidíme tuto společnost rozpadávat se a vůčihledně se měnit. Cizí živly jsou tráveny západním duchem, a duch, jenž dnes vládne v jejích řadách, je zcela jiný, než byl tehdy, kdy se domnívala, že má právo s pohrdáním pohlížet ze sněžných Himalájí na vše, co děje se na západních pláních. Každý opravdový okultista dosud pohlíží k Himalájím s úctou, ale také ví, že co k nám přišlo v tomto jménu, se liší od učení, jehož jménem se kryje, právě tak, jako se středověká scholastika lišila od učení Ježíšova.

Theosofická společnost byla nucena uznat svoje omyly, a mezi jejími evropskými reprezentanty dnes nemůže být pochyby o tom, že bude úplně přizpůsobena západnímu duchu. Alespoň na evropské pevnině z tohoto bývalého proudu dnes již zbývá vlastně jen jméno, pod nímž vládne v jejím dosud mohutném organismu duch jiný, který ji neutvořil...

Je ještě nutno zmínit se o druhém, u nás mocném proudu: o spiritismu. Spiritismu náleží zásluha, že to byl on, jenž prorazil

kamennou ohradu, kterou materialismus sepal své věřící. Před jeho drtivými ranami byla nucena kapitulovat řada nejznamenitějších učenců, a těm, kdo spiritismus vyvolali, patří v první řadě zásluha, že hradby materialismu jsou dnes nadobro rozvaleny. Když se neviditelno samo přihlásilo o slovo armádou nevysvětlitelných úkazů a sil, které vnikly do celého lidstva, od hradu králů až do chatrčí horských dělníků, bylo marné bránit nadsmyslnu v přístupu zbraněmi z kasáren akademických stolic. Spiritismus postavil celou veřejnost před nepopíratelná fakta – a proti faktům veřejně známým nelze bojovat. Spiritismus takto vyhověl faktické potřebě doby, a má mimo to zásluhu, že v nejširších vrstvách znovu oživil víru v nesmrtelnost a nekonečnost žití a vyhověl tím náboženské potřebě lidu, v němž se stal mocným stavitelem proti šířícímu se raku materialisticko-atheistického socialismu. Ze nevyhověl též potřebě intelektuální, ukázala nejlépe theosofická společnost, která – ač se proti němu příkře postavila – získávala své členy hlavně z řad inteligentů, kteří uznávali spiritistická fakta, ale nenalézali v naukách spiritismu onu rozumovou potravu, na kterou si jako odchovanci moderní vědy navykli.

Racionalistická theosofie našla svého soka a vítěze v západním okultismu; nábožensky naladěný spiritismus je sledován jiným hnutím, jemuž prorazil a připravuje cestu a které se již počíná hlásit i na povrchu veřejnosti, spojujíc zásady volnosti a osobního snažení spiritismu se zásadami soustavnosti a tradiční pravdivosti. Nechci předbíhat událostem a ponechávám nejbližší době, aby toto mocné hnutí hledajících duší přivedla k platnosti i u nás. Poznámávám jen, že vůči tomu, co je ve snahách theosofů a spiritistů krásného a vznešeného, přichází i toto hnutí jako každá skutečná pravda: „ne rušit zákon, ale naplnit jej.“

Taková je situace, za jaké je veřejnosti podávána tato Papusova kniha, která pro různé příčiny spočívající ve stavu věcí u nás, je vydána snad trochu nepřipraveně a nakvap. Ovšem kde se jedná o nutnou pozitivní práci, je nutno obětovat maličkosti, aby se připravilo velké. Doufám, že „Magie“ i u nás dostojí svému úkolu a oplodní duše v

našem národě od věků samostatně myslitelském snad více připravovaném pro doby příští, než leckde jinde. Budu šťasten, vzbudí-li aspoň touhu poznat více z onoho proudu západního okultismu, jenž kolem nás stále silněji vlní myslmi, čeře i u nás klid všech, kdo jsou schopni od našeho úporného životního a národního zápasu vzhlednout vzhůru k výšinám nadhvězdného Ideálu.

Úvod

„Smrt ideálu“, tak by mohlo znít heslo XIX. století.

Všude vzrostlo a zjevně prospívá to, co jsme zvykli nazývat pozitivním duchem. Ve vědě divuplné práce analytiků zdolaly legendy a sentimentálnost vlité do našich srdcí matkami, vychovatelkami našeho dětství, a materialismus si dobyl občanského práva na universitě. V umění vládne naturalismus, ostatně dosud hájený geniálním mužem.[1] I v lásce nahradil „pozitivní duch“ téměř všude šlechetné nadšení minulých dnů, a pokolení škarohlídů ráčí vyměnit své fyzické neschopnosti za dukáty slečny, které její rodiče ukládají na pět až deset procent, podle toho, jak dopadne svatební smlouva. Mám vykládat o náboženství těmto farizejům, z nichž se skládá naše kněžstvo, či těmto modlářům, z nichž se skládají naši věřící, odměřující svůj bigotismus podle pozlátka Církve?

A přece, jak bylo všechno toto počtářské a rozumovačské období užitečné k osvobození všeobecného rozumu! Jak nesmírné pokroky je možno čekat od tohoto sestoupení ideálu do podsklepi, za předpokladu, že tento ideál, ještě celý nasáklý spatřeným utrpením, opět vystoupí do svého intelektuálního střediska.

Neboť je-li na světě věčná pravda, je pravdou i to, že materialismus má již sám v sobě zárodek svého pádu.

A proto – na konci XIX. století – když pan Charcot[2] znovunalezl v Salpetriére[3] křečové fáze starověké sibylly, středověké čarodějnice a moderní konvulsionářky, provozuje magii. Dr. Luys, [4] přenášeje v nemocnici de la Charité nemoci z jednoho organismu do druhého pomocí transplantace,[5] provozuje magii. Pánové Liébault a Bernheim,[6] tvoříce v Nancy sugescí mozkové larvy, provádějí magii. Stejně plukovník de Rochas[7] na polytechnické škole, dáváje svým subjektům pociťovat z dálky vše, čím působí na voskovou figurku,

provádí magii prvního řádu, zcela jako pan profesor Richet[8] konstatuje magická fakta. A pan Horace Pelletier, jak vysvítá ze zprávy bývalého chovance polytechnické školy, pana Louise Lemerle, když znovunalezl způsoby indických fakírů a pohyboval prostřednictvím svého slova neživými předměty – jako kdysi Orpheus – je mágem v malém.

Nebudeme mluvit o oněch přeludech, „strašidlech“ žívoucích lidí, o oněch obrazech lidí umírajících, o oněch zjeveních neviditelná, které tak otřásly strnulostí našich otupených fyziologů a položily před zraky materialismu, smyslovosti, naturalismu a atheismu znepokojivou záhadu onoho řádu vědomostí, které již byly zařazeny mezi hračky zašlých dob, záhadu magie – máme-li ji nazvat pravým jménem.

Události se hromadí, svrchovaně logické ve své brutálnosti. Je nutno přistoupit k tomuto studiu; ale zbabělost, která je vlastní veškeré líné nehybnosti a veškeré líné rutině, hledá zadní dvířka, kudy by unikla nezbytnému závěrku, jež cítí již jako nezbytný.

Zavádějí se ankety k ustanovení fakt, píší se tlusté knihy ke shrnutí příznivých úsudků ankety, zakládají se nudné a vědecké revue k sdělení statistiky psychologických úkazů a shromažďují se sjezdy k nalezení „přijatelných“ výrazů a pojmenování k užitku těsných mozečků novofilosofů a ještě těsnějších názorů žokejů a panenek, jež tvoří parfémované posluchačstvo našich roztomilých profesorů intelektuality v jejich „elegantních“ kursech.

Lze nastoupit dvojí cestu. Je možno se spokojit sbíráním těchto zvláštních fakt, aniž bychom se kdy odvážili otevřeně přistoupit k naukám, jež z těchto fakt plynou. To je takzvaná vědecká kariéra, kterou doporučuji obzvláště mladým medikům, chtivým tučných platů a akademických křesel. Je též možno postoupit až k původu těchto skrytých věd, studovat staré, kteří znali tato fakta a jiná podobná, a zvali vše pravým jménem; pak provozujeme magii vědomě a rozumově: to je cesta odmítnutých, zkázonosných a prokletých. Nedoporučuji ji nikomu, neboť nevede ani k bohatství, ani k úředním poctám, a kdo se

k ní přiblíží, než ji nastoupí, ať je připraven snést tři velké zasvěcovací oběti, umět trpět, zdržet se a umírat.

Ale ať už ho očekává jakýkoliv osud, nesmí se chovatel posvátné tradice prohřešit svému poslání. Až dodnes byla naučení esoterismu uzavřena v lůně okultních bratrstev, která je zachovala netknuta. Nadešel okamžik, kdy vystoupí z ústraní, až dosud nezbytného, a uvedou na pravou míru chabé kopie a klamná ponětí, která se snaží rozšířit v davu směšné osobnosti nebo nevědomí badatelé. Nyní je nutno, aby duch svobody zvítězil nad klerikálním zatemňovačstvím, odhalil beze strachu nauky praktické magie a přizpůsobil je vědě naší doby. A ať se ti, kdo vědí, této publikace nehrozí; mase hyliků, hmotářů se toto vše bude zdát prázdným sněním nebo šíleným blouzněním a pochopí a budou jednat jen ti, kdo jsou hodni mystického adeptství. Magická fakta jsou nebezpečná, a podle příkladu jednoho z našich největších současných mistrů, Eliphase Léviho, [9] varuji hned předem neopatrné, že se vydávají v nebezpečí šílenství nebo smrti, pokud sledují tato studia z pouhé zvědavosti. Kdokoliv se bojí utrpení, obává se strádání nebo se hrozí smrti, učiní jistě lépe, bude-li místo magie studovat sport, a lýtka baletek pro něho budou vhodnějším divadlem než vidění astrálna.

Ostatně existují pokleslé magické experimenty, k použití bázlivým lidem, a já mohu jen důtklivě radit těm, kdo se chtějí po obědě pobavit, provozování takzvaných spiritických projevů. Není to obtížné a je to velmi zábavné. A pak, je to tak vzdálené od opravdové magie, že není třeba obávat se vážných příhod, pokud se včas zastavíme.

* * *

V okamžiku pádu a přeměny starého světa daly svatyně svolení k rozhlášení jedné části mystérií; a alexandrijská škola, gnose a rodící se křesťanství volaly všechny rozumné bytosti k posvátnému obcování s božským Slovem.

Naše doba jeví nápadné podobnosti s posledními stoletími starého

světa. Katolicismus zaujal na Západě místo starověkých náboženských nauk, a farizejové změnili průběhem věků jen jméno.

Všechny filosofické školy jsou v rozruchu, a katolicismus se nalézá ve smrtelné křeči, raněn klerikálním farizejstvím.

Současně vycházejí na světlo nejrůznější nauky a nejtajnější tradice. Východní tradice, reprezentovaná buddhismem, se marně pokusila zmocnit intelektu staré pevniny. Na veřejnost hned vystoupily školy přechovávající západní tradice a přihlásily se o místo, které se jim pokoušela vzít mlhavá indická mystika (která ve Francii náhle klesla na šest představitelů). Kabala ustavila svoje učení; Martinismus, novějšího původu, rozšířil svůj vliv a sledoval, jak se počet jeho zasvěcenců stonásobí; znovu se objevuje gnose, živější než kdy předtím; a toto neočekávané hnutí, jež vede duchy k spiritualistické filosofii, je tak zřejmé, že povstávají řemeslníci, kteří se bez tradice a bez vědomostí pouštějí do výroby „magických děl“, jako dříve vyráběli pojednání o „popularizaci věd“ a jako budou zítra vyrábět příruční knihy čarodějství. Proti nim existuje jediná účinná zbraň: světlo tak úplné, jak jen je to možné.

Co výstředních titulů, co reputací zbudovaných na odvaze prázdných tvrzení a na neospravedlněné pýše se zhroutlí jako domky z karet, až každý bude mít pojem o původu, přeměnách a přízpusobeních magických praktik. Jen pro tyto lidi jsou tyto knihy „nebezpečným pojednáním“, neboť oni se velice podobají „klátícím se třtinám“ na břehu.

A přece, jestliže obdoby založené na zákoně „vývoje myšlenky“ jsou pravdivé, nemůže si žádná z těchto nyní činných škol činit nárok na vítězství. Všechny tyto opozice, všechny tyto zápasy pracují na přerodu; a jen abych podle svých sil pomohl obeplout toto nebezpečné předhoří, rozhodl jsem se nakvap uveřejnit souhrn svých prací. Jsem si ostatně jist, že neshlédnu zaslíbenou zemi, jejíž spatření je vyhrazeno budoucím pokolením.

Budiž mi dovoleno podat zde některé podrobnosti o rozvrhu tohoto díla.

* * *

Šest let jsem shromažďoval dokumenty a prováděl pokusy nutné k sepsání knihy o experimentální magii, které by ukázaly, že všechny magické úkony jsou vědeckými experimenty prováděnými na silách, dosud málo známých, ale ve svých všeobecných zákonech velmi podobných nejpůsobivějším silám fyzickým, jako magnetismu a elektřině.

Příprava takového díla je dlouhá, a budu proto potřebovat ještě několik let, abych je dovedl ke zdárnému konci.

A zatím vůči množícím se omylům, páchaným ve jménu magie, vůči směšnosti, kterou jistý autor, [10] velký umělec, ale špatný experimentátor, pokrývá vše, co souvisí s těmito studii, a hlavně vůči důtklivým rozkladům mých přátel, jsem se rozhodl uveřejnit tento co nejtěsnější a co nejvíce vědecký souhrn této praktické části okultní vědy. Tento souhrn má sloužit pouze jako úvod k výbornému „Rituálu“ Eliphase Léviho, jemuž obecně vytykají, že není dost praktický, poněvadž ho nechápou.

První část mojí práce, teorie, ukazuje teorie Pythagorovy a Platonovy přizpůsobené současné psychologii, znovu přijaté Fabre d'Olivětem a znetvořené všemi překladateli.

Druhá část, realizace (uskutečnění), studuje možné projevení schopností lidské bytosti pod vlivem různých reakcí, přicházejících zvenčí. Je tu pojednáno o „zdravotnictví rozumu“, jež tvoří jednu z nejvlastnějších částí našeho osobního hádání. Kapitola o astrologii se již dotýká čistě technické části magie.

V adaptaci (přizpůsobení) vstupuji oběma nohama do učení čistě tradičního. K tomuto bodu směřují moje praktické pokusy, a mám důvody k prohlášení, že tu ještě potřebuji několik dalších let. Z nedostatku času jsem se musel držet dokumentů pocházejících z

rukopisů a „žaltářů“, a nečiním si iluze o podivném dojmu, který četba některých z těchto nauk učiní na současníka zvyklého na pozitivistické teorie. Dokumenty podané v této kapitole mohou být ale naopak mocnou podporou pro nezávislého badatele, protože ho ušetří velkých časových a finančních ztrát.

Protože tu již jedním o věcech zcela osobních, žádám, aby mi bylo čtenáři dovoleno představit osobu Papuse, jehož jméno je přejato od lékaře, démona první hodiny Nyctameronu Apollonia z Thyany. Čtenář pak bude vědět, s kým má co činit, a bude moci knihu zavřít, nebo ji hodit do ohně – jak mu bude libo.

Povoláním jsem doktorem lékařství v Paříži, kde jsem studoval, a zaměstnáním jsem studentem věd okultních. Lékařská kariéra byla jen přípravou k zaměstnání, neboť jakožto nemocniční externista jsem započal studium hypnotismu v nemocnici sv. Antonína, pokračoval jsem v něm v nemocnici de la Charité, kde jsem obdržel bronzovou medaili Veřejné pomoci a stal jsem se šéfem laboratoře pro hypnoterapii. Svoje večery jsem věnoval návštěvám mystických kroužků, kde jsem měl po čtyři léta svého pátrání příležitost být přítomen těm nejpobuřlivějším psychickým úkazům, které se mohou naskytnout. V této době jsem sebral nejdůležitější poznámky týkající se sestoupení magických pokusů do úkazů současného magnetismu a spiritismu. Současně jsem vstoupil do styku s okultními bratrstvy Evropy a Orientu. Nemám tu na mysli theosofickou společnost, sdružení bez tradice a bez syntetického učení, ze které všichni francouzští spisovatelé spěchali vystoupit, jak rychle jen mohli. Já sám jsem žádal o vyloučení z tohoto okolí, tak aby se všichni členové této společnosti dozvěděli o mém rozhodnutí, které mělo být utajeno, a to z platných důvodů. Hlasitě se přiznávám, že to málo vážných podniků, které jsem mohl zkusit a ověřit, mi bylo sděleno jistou orientální společností, jejímž jsem členem nejnižšího stupně. Ale všechny tyto historiky by nebyly pro čtenáře zajímavé. Postačí mu vědět, že moje lékařské povolání mu poněkud zaručuje naše znalosti fyziologie a že co se týká ostatního, odvolávám se na svou vlastní kariéru a na svá díla,

tedy jediné ručitele, které bych mohl nabídnout jako odpověď na pomluvy a urážky, jimiž bylo moje realizační dílo vždy obklíčeno.

Nečiním si žádné iluze o četných nedokonalostech tohoto díla, které je jen jakousi předmluvou díla úplnějšího a objemnějšího, které uveřejním po svazcích pod názvem „Metodické pojednání o praktické magii“. Toto metodické pojednání – uskutečním-li své přání – bude encyklopedií této otázky a bude obsahovat úplné otisky nejvzácnějších knih, rukopisů a žaltářů.

Připojuji ještě, že toto elementární pojednání, které je z části sestaveno z poznámek sebraných během několika let, bylo napsáno za šest měsíců v nejrůznějších prostředích, v denních zaneprázdněných mého hmotného žití. První kapitoly teorie vznikaly na venkově v okolí Paříže. Realizace byla napsána v Paříži v Národní knihovně, velmi bohaté na rukopisy a vzácné knihy o těchto věcech. Konečně adaptace byla započata v Bruselu, pokračoval jsem na ní v Paříži a byla skončena v zimě, v lednu, v Cannes. Proto se dovoluávám veškeré shovívavosti ze strany čtenáře, ale ubezpečuji jej, že jsem zpracování této látky, tak málo známé většině současníků, věnoval veškerou péči.

Papus

ČÁST PRVNÍ

TEORIE

ZÁKLADY PRAKTICKÉ MAGIE

1. Definice magie

Jistě znáte příběh s Kolumbovým vejcem. Nebudu vám jej vypravovat znovu.

Tento příběh ukazuje, že nejobtížnější bývá nalézt věci nejprostší. A tak je tomu i s magií; zdá-li se být temná a zdá-li se tak obtížné ji pochopit (ovšem pro ty, kdo ji studují vážně), je to jen pro spletitost, do kterých se badatel hned na počátku zamotá. – Svým obvyklým čtenářům jsem znám jako autor, jenž rád užívá, ano nadužívá obrazů a porovnání: ať je to chyba či přednost, je to mým zastaralým zvykem, od něhož neustoupím ani v tomto svém díle. A tak nevím, jak lépe začít svoji studii o magii než otázkou snad směšnou: Pozorovali jste někdy kočár projíždějící ulicemi města? – K čemu tato bizarní otázka, řeknete. – Prostě proto, že jestliže jste někdy vážně pozorovali kočár, jste s to velmi rychle pochopit mechaniku, filosofii a hlavně magii. Hned vysvětlím jak:

Zdá-li se vám moje otázka a ještě více má odpověď směšná, je to jen proto, že neumíte pozorovat. Samozřejmě vidíte, ale nepozorujete; zakoušíte pasivně pocity, ale není vaším zvykem o nich přemítat, hledat vzájemné vztahy věcí, ani ne vztahy na pohled nejhrubší.

Sokrates jednou uviděl procházet athénskými ulicemi muže s břemenem dříví a pozoroval umělecký způsob, jímž bylo dříví srovnáno. Sel k muži, dal se s ním do řeči a udělal z něho Xenofonta. Sokrates viděl více svým mozkiem než očima.

A tak, chcete-li studovat magii, začněte tím, že dobře pochopíte, co se naskytne vaší pozornosti ve vašem okolí. Všechny tyto věci, jež působí na vaše fyzické smysly, vůbec celý viditelný svět, to vše je zajímavé jen jako překlady – do hrubší řeči – zákonů a ideí, jež se vybaví z pocitů, jestliže tyto pocity byly nejen vsáty smyslovým ústrojím, ale i stráveny mozkiem.

Jste-li lidmi vážnými, nezajímá vás na člověku šat, ale povaha, jeho způsob jednání. Saty a hlavně způsob, jak je nosí, mohou ovšem přibližně naznačit jeho vychování, ale to vše je jen odlesk, jen více méně nepřesný obraz jeho pravé přirozenosti.

Tak i všechny fyzické zjevy, jež poutají naše smysly, jsou jenom reflexy, obrazy, jen pouhý šat vyšších prvků, totiž ideí. Tento bronz přede mnou není nic než šat, do něhož umělec oděl svou ideu: tato židle není nic než fyzický překlad řemeslníkovy idey; a tak je to v celé přírodě; strom, hmyz, květina jsou jen hmotným překladem ideální řeči – a to ve skutečném slova smyslu.

Tato řeč zůstává nepochopitelná pro vědce, jenž se zabývá jen šatem předmětů a zjevů, totiž úkazy samotnými, a jenž je jimi již cele zaujat; ale básníci a ženy chápou tuto tajemnou řeč lépe než jakoukoli jinou; neboť básníci a ženy instinktivně vědí, co je všeobecná láska.

Hned uvidíme, proč je magie vědou lásky. Prozatím se však vraťme ke svému kočáru.

Kočár, kůň, kočí; – v tom je celá filosofie, celá magie, – ovšem jen tehdy, jestliže hledíme na tento hrubý zjev jako na analogický[11] vzor a jestliže jej dovedeme pozorovat.

Pozorovali jste, že kdyby inteligentní bytost – kočí – chtěla uvést do pohybu svůj kočár bez koně, kočár by se nehnul?

Nesmějte se a nenazývejte mne Calinem; neboť kladu-li vám tuto otázku, je to proto, že mnozí, velmi mnozí se domýšlejí, že magie je umění uvádět do pohybu kočáry bez koní, nebo, abych mluvil vyšší řečí, umění působit vůlí na hmotu, a to bez jakéhokoliv prostředníka.

Ale zapamatujme si tento první poznatek, že kočí se nemůže vézt na kočáru bez hybatele, jímž je v tomto případě kůň.

Pozorovali jste však, že kůň je silnější než kočí, ale že kočí přece pomocí uzdy užívá a ovládá hrubou sílu zvířete, které řídí.

Jestliže jste toto vše zpozorovali, jste již napůl mágy a můžeme bez obavy pokračovat v našem studiu, překládajícíce stále vaše pozorování do „rozumové“ řeči.

Kočí představuje intelekt a hlavně vůli, čili to, co řídí celou soustavu, princip řídící.

Kočár představuje hmotu, to, co je nehybné a co nese vše, čili princip pohybovaný.

Kůň představuje sílu. Tím, že poslouchá kočího a působí na kočár, hýbe kůň celou soustavou. To je princip hybný, který je současně prostředníkem mezi kočárem a kočím a pojítkem, jež spojuje nositele se řiditelem, čili hmotu s vůlí.

Jestliže jste toto vše dobře pochopili, pak umíte pozorovat kočár a jste blízko tomu, abyste pochopili, čím je magie.

Chápete, že nejdůležitější je znalost umění, jak řídit koně, znát prostředky, jimiž se lze vyhnout jeho úskokům a kličkám, znát, jak ho v daném okamžiku přimět ke krajnímu vypětí sil a jak ho šetřit, je-li cesta dlouhá, atd. atd.

V praxi je kůň lidskou vůlí; kůň je životností, totožnou ve svých příčinách a účincích pro všechny neoduševněné bytosti; život je prostředníkem, pojítkem, bez něhož vůle stejně nebude s to působit na hmotu, jako nepůsobí kočí na kočár, jestliže jsme mu odvedli koně.

Zeptejte se lékaře, co nastane, když váš mozek nemá dost krve, aby konal své úkony. Pak se vaše vůle může namáhat sebevíc, aby uvedla vaše tělo do pohybu, bude vám přecházet sluch i zrak, a potrvá-li to byt' i jen krátce, ztratíte rychle vědomí. Anemie, chudokrevnost, to je nedostatek živé síly (dynamismu) v krvi; a tento dynamismus, tuto živou sílu, kterou vaše krev přináší do všech vašich orgánů, počítaje v ně i mozek, nazývejte si ji kyslíkem, teplem nebo oxyhemoglobinem, označujete ji vždy jen podle jejího zevnějšku, podle jejího šatu; nazvete ji životní silou a naznačíte ji podle jejího charakteru.

A nyní pohleďte, jak je užitečné pozorovat kočár projíždějící se ulicemi; náš kuň se stal obrazem krve, či lépe ještě obrazem životní síly činné v našem organismu; a přirozeně shledáte, že kočár bude obrazem těla a kočí obrazem vaší vůle.

Upadneme-li do zlosti a hněvu, rozčílíme-li se, až ztrácíme hlavu, vstoupí nám krev do hlavy – kuň se splaší, a pak běda kočímu, nemá-li pevné pěsti. Tu je povinností kočího nepustit uzdu a pevně táhnout a kuň, ponenáhlu zkrocen touto energií, se úplně ztiší. Zcela tak je tomu i s člověkem: jeho kočí, vůle, má energicky působit na jeho vášeň a hněv; uzda, jež víže životní sílu k vůli, má být napjata; pak celá bytost opět rychle nabude své chladnokrevnosti.

Co potřeboval kočí, aby ovládl zvíře desetkrát silnější než je sám? Dostatečně dlouhý kožený řemen a správně umístěné železné udidlo – to je vše. Dále uvidíme, jak velký úkol má v magii nervová síla, jež je prostředníkem, jímž vůle působí na organismus; ale nepředbíhejme.

Známe-li, že je člověk složen z těla, života a vůle, jsme již mágy?

Ó ne! – Právě tak málo je kočím ten, kdo ví, že k jízdě je třeba vozu, koně a kočího. Abychom byli mágy, nestačí vědět něco teoreticky, nestačí ani, zjistíme-li podrobně z nějaké knihy, jak je třeba jednat v jednotlivých případech; je třeba, abychom sami přiložili ruku k dílu, neboť jen řídíme-li často stále divočejší koně, staneme se kočími.

Magie se od obecné okultní vědy liší hlavně tím, že magie je věda

praktická, okultismus pak věda hlavně teoretická. Ale chtít provozovat magii bez znalosti okultismu, to je, jako bychom chtěli řídit lokomotivu, aniž bychom prošli odbornou teoretickou školou.

Jako je snem dítěte, jemuž jsme dali dřevěnou šavli, stát se generálem, aniž by prošlo kasárnami, tak nevědomec, jenž slyší mluvit o těchto věcech, blouzní o tom, aby mohl pomocí nazpaměť naučených formulek poroučet vodám a slunci – to vše jen proto, aby tím „imponoval“ svým přátelům, nebo aby snáze svedl statkářku ze sousední vsi.

A pak je velmi pohněván a zklamán, když se mu dobrodružství uboze zhatí. Ale co by řekli vojáci, kdyby jim chtěl rozkazovat hoch s dřevěnou šavlí? Než se pokusíte rozkazovat silám, jež působí v obilném zrnku, naučte se rozkazovat silám, jež působí ve vás samých. Pochopte, že než někdo vystoupí na učitelskou stolicí na universitě, musí projít školou, gymnáziem a universitou. Zdá-li se vám toto vše příliš zdlouhavé, staňte se vozkou – k tomu vám stačí škola, nebo několikaměsíční učení.

Protože je magie praktickou vědou, vyžaduje předchozí teoretické znalosti, jako všechny praktické vědy. Ovšem je možno stát se strojníkem po dokončení technické školy, pak jsme strojnickým inženýrem; anebo strojníkem po vyučení, pak jsme strojnickým řemeslníkem. Stejně tak jsou na našem venkově magičtí řemeslníci, kteří provádějí podivuhodné kousky a léčí. Naučili se tomu přihlížením, jak to činí jejich učitelé. Lidé je obyčejně nazývají „čarodějové“ nebo „zaklínači“ a bojí se jich; ale na mou věru, zbytečně a neprávem.

Vedle těchto magických dělníků existují i badatelé, kteří znají teorii prováděných zjevů: to jsou inženýři magie; a k těm se tímto dílkem obracím.

Praktická magie je vědou užitou, vědou, jež užívá teoretických poznatků k vyvození praktických jevů.

Čeho tu praktik užívá? Svě vůle. To je řídicí princip, kočí soustavy.

Ale k čemu užívá této vůle?

Nikdy k působení na hmotu. Jinak by si vedl jako nevědomec, jako kočí, jenž sebou zmítá na kozlíku, láteří a chtěl by uvést do pohybu svůj kočár, když zanechal koně v konírně. Kočí působí na koně, a ne na kočár.

Již potřetí opakuji tuto všední pravdu, a během výkladu ji budu muset opakovat ještě častěji. Jednou z velkých zásluh okultní vědy je právě to, že rozhodla a stanovila, že duch nemůže působit přímo na hmotu; působí na prostředníka a tento prostředník, ne duch sám, působí na hmotu.

Praktik musí působit svou vůlí ne přímo na hmotu, ale na to, co stále hmotu přeměňuje, co v okultismu nazýváme tvárlivou (formační) úrovní hmotného světa, úrovní astrální.

Ve starověku bylo možno vyměřit magii jako „vědu o užití vůle k působení na přírodní síly“, neboť dnešní fyzické vědy patřily do jejího oboru a studující magie se učil užívat teplo, světlo a též elektřinu, jak ukazuje život rabbiho Jedechiela za Ludvíka Svatého.

Ale dnes je tento výměr příliš obsažný a neodpovídá představě, kterou si má okultista učinit o praktické magii.

Ovšem že jsou to síly přírodní, na něž nechává praktik svou vůli působit. Ale které síly to jsou?

Nejsou to síly fyzické, neboť ty dnes spadají do oboru inženýra, a ne praktického okultisty. Avšak nad těmito fyzickými silami jsou síly nadfyzické (hyperfyzické), jež se liší od sil fyzických jen tím, že jsou vyvozovány bytostmi živými a ne stroji. Nemluvíme tu však ani o vyzařování tepla, světla, ba ani o elektřině živých bytostí. To jsou síly zcela fyzické.

Baron Reichenbach již roku 1854 dokázal, že živoucí bytosti a některá magnetická tělesa vyzařují ve tmě výrony, viditelné pro zrak

citlivých (senzitivních) osob. Tyto výrony byly pro Reichenbacha projevem neznámé síly, které dal jméno Od. Od té doby dr. Luys a plukovník de Rochas nezávisle na sobě odkryli různé projevy této síly. Úkaz potvrzený stovkami svědků z různých dob nás přivede na stopu našeho výměru.

V Indii jsou lidské bytosti vycvičené dlouholetým výcvikem k ovládnutí nadfyzických sil; nazýváme je fakíry. Jeden z běžných experimentů provozovaných fakíry, pokus, který mi během tří let potvrdilo několik hodnověrných osob a který byl již velmi často popsán, je tento.

Dáte fakírovi semeno, které jste si sami vybrali. Přinesete mu současně trochu země, kterou jste sami vyhrabali ve své zahradě, a vložíte zrno do této země, například na podlaze své jídelny. Fakír, až na lehký pruh látky zcela nahý, se posadí po orientálsku asi metr od vaší hromádky; upne zrak na hlínu a ponenáhlu zbledne a upadne do strnulosti, paže vztažené směrem k semeni (obr. 1). Moderní hypnotizér by řekl, že je v katalepsii. Je možno konstatovat, že se jeho tělo poněkud ochladí.

Fakír setrvá v této pozici hodinu nebo dvě. Než tato doba uplyne, vyroste bylina o metr až metr a půl. Pokračuje-li v pokusu, obalí se bylina během tří čtyř hodin květy a nasadí plody, které je později možno sníst.

To je krátký popis pokusu, o němž čtenáři jistě již někde četli. Co se tu vlastně dělo?

Fakírova vůle uvedla v činnost sílu, jež oživuje během několika hodin rostlinu, kterou bychom za rok sotva vypěstovali na stejný stupeň. Tato síla nemá pro člověka zdravých smyslů desatero jmen; nazýváme ji Život.

Ať je tato síla výsledkem či příčinou ústrojného pohybu – je to něco, co je nám prozatím lhostejné. Důležité je to, že fakírova vůle působila na život dřímající v rostlině, a nejen že uvedla tuto životní sílu do pohybu, ale zároveň jí dodala působivé činitele účinnější, než jsou ty, které jí zpravidla dodává příroda.

Stalo se tu snad něco nadpřirozeného? Ne! Byl to přirozený děj! Fakír provedl magický pokus, ale neprovedl nic, co by se protivilo

pevným zákonům přírody.

Tím, že fakír působí na život rostliny, působí na její hmotu. Čím však působil na tuto životní sílu dřímající v rostlině? Naučení podávaná okultní vědou nám dovolují bez obavy odpovědět: svou vlastní životní silou, silou, která by v něm samém vyvolala zjevy, lékaři připisované vegetativnímu, organickému životu lidské bytosti.

Co uvádí badatele zvyklého na fyzické síly do zmatku, je okolnost, že by život mohl vystoupit z lidské bytosti a působit do dálky; ale i povrchní studium různých vyléčení provedených našimi moderními magnetopaty za posledních padesát let uvede badatele rychle na cestu, kterou zde naznačím.

Abych ještě jednou vyhověl své někdy snad pro čtenáře únavné choutce po porovnání, budu ještě vypravovat drobnou kočovskou historku, týkající se fakíra a jeho pokusu.

Jak už víme, je možno přirovnat fakíra ke kočáru, jehož kočím je fakírova vůle, jeho koněm fakírova životní síla a jeho vozem fakírovo tělo (obr. 2-4).

Semeno je jiným kočárem, jehož vůz je příliš těžký pro ubohého, hubeného koně (život rostliny) a jehož kočí, příliš mladý a dosud nezkušený, na okamžik usnul.

Náš první kočár se potká s druhým. Kočí – fakír pomýšlí na útrapy a na dobu, kterou bude potřebovat ubohý koník, aby slezl strmý kopec, a je jat soustrastí. Vypráhne svého koně, přitáhne ho ke druhému

kočáru a vzbudí druhého kočího, jenž vezme do rukou uzdu, a sám se chopí udidel u hlavy koňů, jež pobízí svým hlasem.

Za pranepatrnou dobu (čtyři hodiny) je kopec (vývoj rostliny), jenž by byl za normálních okolností vyžadoval dlouhou dobu (rok), aby byl proběhnout, hravě překonán.

Pak přivede kočí (fakír) svého koně (život) zpět a zapřáhne jej znovu k vlastnímu povozu (svému tělu), jenž zatím zůstal nehybný na cestě (v katalepsii).

Pochopili jste působnost fakíra na rostlinu? Jestli ano, můžete soudit o úloze životní síly v magickém pokusu. Z toho všeho vyplývá, že silou, na niž působí vůle, je život. A prostřednictvím života, ježž ovládá lidská vůle, je člověk s to působit na život jiné bytosti, viditelné či neviditelné. Ale nepředbíhejme.

Nyní již mohu vymezit magii jako vědomé působení vůle na život. Ale definice dosud není úplná.

Vůle je síla, kterou nalézáme ve všech lidských bytostech. Avšak jak málo jich jen dovede správně užívat svou vůli! Nestačí jen mít vůli, je třeba i znalosti, jak ji uvést do pohybu; a jen výchova a výcvik dovolují dosáhnout podobného výsledku. Přidejme tedy k výrazu „vůle“ přívlastek „cvičená“, či lépe dynamizovaná (opatřená silou), jež naznačuje účinek výcviku.

Z druhé strany život, čili život všeobecný, připouští celou řadu výkladů a neoznačuje dost vztahů existujících mezi všemi přírodními silami. Rád bych řekl „životní síly“, ale tento výraz je obvyklý ve smyslu příliš lidském. K rozeznání sil, jimiž se zabývá magie, od sil fyzických, jej nazvu slovem, které na mne svolá blesky materialistických filosofů: síly živoucí. To je absurdní slovo, řeknou protivníci. Budsi, je však jasné a přesně odpovídá skutečnosti.

Pokusím se to dále dokázat.

Když vytrídím vyvozované prvky, obdržím jako konečnou definici

toto: „Magie je užití dynamizované lidské vůle k rychlému vyvinutí živoucích sil přírody“.

Z této definice je zřejmý celý plán mého díla; plán, podle něhož bude muset postupovat ten, kdo chce ovládat magii.

Vidíme nejprve, že ploditelem prvotních prostředků činnosti, vůle a života, jenž je nositelem vůle, je člověk.

Budu se tedy zabývat studiem lidské bytosti, hlavně z psychologického (dušeslovného) hlediska.

Dále budu jednat o přírodě, jak ji chápou okultisté; o podporách a překážkách, s nimiž se tato lidská síla, řízená vůlí, v přírodě setkává.

Zde se pak pokusím o to, abych odůvodnil a ospravedlnil svůj bizarní výraz živoucí síly tím, že ukáži, jak může za daných okolností život působit jako síla zcela fyzická, sledující fyzické zákony – materializujeme-li (zhmotníme) jej, a jak naopak síla fyzická, náhle vyvinutá pod vlivem životního dynamismu, může působit tak, že projevuje stopy inteligence.

Z této dvojí hry, působení života na fyzické síly a působení fyzických sil na život, vyplývá celá schopnost působení mága na rostliny, živočichy a vůbec na všechny pomocníky, jichž požádá od přírody k podpoře své vůle, rovněž jako užití vlivu hvězd, jejichž vyzářování pokládá okultismus za živoucí sílu v plném smyslu slova.

Nepřipouštím si iluze o účinku, který mohou mít takováto studia na ducha badatelů, kteří už mají ustálené názory a pro něž dnešní věda dospěla k vrcholné mezi svého možného vývoje.

Tito badatelé prokázali svými rozbornými objevy lidstvu dost vynikajících služeb, aby měli právo být váženými. Jakýsi osudný zákon chce, aby vše, co zdá se vystupovat z obvyklého rámce rytiny, bylo předem odsouzeno na pranýř.

Proto se obracím k mladým, k těm, kdo se nebojí žádného tvrzení, žádné odvážlivosti, kdo cítí, že je na světě ještě cosi jiného než to,

čemu vyučují na vysokých školách a fakultách university. Těmto všem pravím: Studujte pečlivě nauky podávané magií, přemýšlejte o nich a nepřijímejte je než pod velice přísnou kontrolou experimentů. Budete brzy povoláni ke studiu sil nadaných inteligencí, což vás oddálí od studia vašich dosavadních mistrů právě tak, jako studium o přeměně sil oddálilo vaše mistry od staré fyziky na počátku devatenáctého století. Zvykněte si pohlížet chladně do tváře Neznámu, ať se vám představuje v jakémkoliv tvaru, třeba ve tvaru klasického preludu. Jestliže jste včera přemohli klerikální bigotismus, nedejte se dnes přemoci bigotismem vědeckým, stejně nebezpečným pod svým zdánlivě liberálním povrchem. Hrdí na svoji svobodu, užívejte jí a naučte se být svými ve všem, i v určování svých vědeckých názorů.

A teď, jestliže vás načrtnutý plán příliš nezaráží, pokračujme ve studiu.

2. O člověku

Přehled anatomického, fyziologického a psychologického složení člověka

Řekl jsem, že základem praktické magie je lidská bytost. Člověk je ploditelem vůle, bez níž není možno na cokoliv vědomě působit.

Ačkoliv je-li snadné vyslovit hluboké slovo člověk, je velmi obtížné správně vědět, čemu toto slovo odpovídá. Chápu ohromný počet názorů, vzniklých o něm během těch několika tisíciletí, co lidé tento předmět rozebírají, tím více, čím víc mne tato otázka zajímá.

Provedu studii o člověku, pokud možno stručnou, ale obsažnou a přesnou. Toto studium nebude mít jiný účel, než připravit čtenáře, aby v dalším viděli poněkud jasněji: nesmím zapomenout, že píše elementární pojednání o poli působnosti magie, a ne pojednání o fyziologii nebo psychologii. Avšak samo složení lidské bytosti mne přinutí promluvit o některých základech fyziologie a psychologie, bez nichž by vše, co následuje, bylo temné a nepochopitelné.

Co je nejdříve nutno pochopit, je výraz „člověk“, jenž je souhrnným výrazem, který zahrnuje několik prvků podstatně odlišných, ač uvedených do jakési jednoty. Řekneme-li člověk, je to, jako bychom řekli příroda; člověk je pod svou zdánlivou jednoduchostí právě tak složitý jako příroda. Mým prvním úkolem bude pokud možno nejpřesněji oddělit součinitele, kteří skládají lidskou bytost, pak se budu snažit o určení vzájemných vztahů těchto součinitelů; konečně skončím pozorováním pojítek těchto součinitelů s činiteli jinými, s nimiž může lidská bytost vejít do vztahu.

První obtíží, která se zde naskýtá, je pojmout přesně ne to, co je člověk, ale naopak to, co člověkem podstatně není, ač to označujeme jeho jménem.

Spánek nám k tomu podá možnost velmi důležitého pozorování.

Tady se nám zdá, že se člověk dělí na dvě části; srdce bije, plíce vdechují a vydechují vzduch; krev obíhá, a přece lidská bytost není schopna ani lásky ani nenávisti, hněvu ani slitování, neboť ta část, jež zpravidla pocítuje tyto city nebo projevuje tyto vášně, nyní odpočívá, spí. – Vidíme tu část lidského ústrojí, jež pokračuje ve svých úkonech, a část, jejíž úkony jsou zastaveny. – Kde je v této chvíli pravý člověk? Je jím část, která spí, nebo část, která bdí?

Prostý lidský rozum jednomyslně odpoví: ve spánku člověk spí. Není to tudíž člověk, jenž vykonává své takzvané ústrojné (organické) funkce. Rozhodně ne!

To, co zveme člověkem, je nadáno schopností cítit, myslit a chtít. Toto spí ve spánku, a to, co zůstává bdělým je cosi jiného, něco, jež nezávisí na našem vědomí a přejímá udržování ústrojných pohybů. Lékaři nazývají toto cosi životem vegetativním nebo organickým, filosofové je obecně zvou „bezvědomým“ (bezvědomé nebo podvědomé, l'inconscient); je to strojovitá, téměř mechanická součástka lidské bytosti. Nazvu to třeba lidský stroj, čili člověk-stroj; ale toto není pravý člověk, ježž chápeme jako nadaného vědomím a hlavně svobodnou vůlí. K tomuto bodu se ještě vrátím. Prozatím si dobře všimněme tohoto základního rozlišení mezi součástí člověka schopnou usnutí a probuzení a součástí, jež nikdy neusíná, aspoň ne na delší dobu, leda až ve smrti.

Avšak tyto dvě součásti jsou v životě pevně spojeny a z tohoto spojení následuje řada zjevů, které potřebujeme nezbytně znát.

Probuzený člověk nám dá příležitost odkrýt nový zjev své bytosti.

Nechrne stranou čistě ústrojnou, mechanickou část lidské bytosti a zabývejme se člověkem inteligentním.

Položili jste si někdy otázku, proč dítě, které je člověkem v období vývoje, bije nábytek, o nějž se narazilo?

Pozorovali jste, že pohnutka vždy nutí udeřeného člověka, aby sám udeřil.

Hle pruského vojína. Dostane od svého důstojníka políček – jeho první pohnutka jistě bude, aby toto příkoří vrátil jeho původci: vojínova ruka bude postižena prudkým popudem (impulsem) nutícím ji k příslušnému pohybu. Tento pohyb je téměř bezvolný a byl by proveden takřka s nezbytnou nutností, kdyby nebylo toho, čemu říkáme rozum. Ale v okamžiku, kdy vojínova ruka podléhá nucenému popudu, jenž by vznikl, představí se jeho duchu pomyšlení na kázeň, na povinnost trpné poslušnosti a hlavně na válečný soud a na smrt, a nový popud, tentokrát vědomý, zarazí snahu prvního hnutí, jež nebylo rozváženo.

Můžeme tedy vykonat něco bez rozvahy, nebo s rozvahou, popudem prostým, surovým, brutálním, nebo popudem vědomým. Co z toho plyne?

Zdá se, že to naznačuje, že mimo bytost vědomou a rozumnou, člověka, jenž svá rozhodnutí zvažuje, je v nás ještě cosi jiného, cosi, jež jedná náhle a bezprostředně. Byli bychom tak nuceni připustit mimo vědomí a vůli ještě nového součinitele působnosti. Odpovídá to nějaké skutečnosti? Opravdu nechci psát pojednání o psychologii, což by vyžadovalo nesčetné rozpravy a nekonečné výklady. Snažím se učinit svým současníkům pochopitelnými nauky magie o složení člověka, a to za použití pokud možno nejmodernějších výrazů a objevů. Tím moje ctižádost končí.

Je jasné, že ta naše součástka, jež nás nutí vrátit políček za políček, a naopak ta, jež nás nutí, abychom si, dříve než jednáme, promysleli následky činu, jež chceme vykonat, netvoří dohromady téhož součinitele.

A to je tak pravdivé, že člověk z lidu, jenž je zcela podroben popudům, začne tlouci dříve, než rozvážil, ale muž světa se dovede zdržet, dát svou vizitku a jmenovat své svědky, má-li co činit s člověkem intelektuálně sobě rovným.

Později určím možné vztahy mezi těmito dvěma zevními projevy takzvané duševní (psychické) činnosti. Prozatím se vyhnu rozkladům a unavujícím podrobnostem.

Učiňme si nyní přehled.

Ve spánku můžeme u člověka rozlišit dvě části:

1. část mechanickou, která je i ve spánku v činnosti;
2. část inteligentní, která ve spánku dříme.

U člověka bdícího a jednajícího jsme nuceni opět rozlišit na dvě části tuto jeho nyní bdící část inteligentní, čímž vyměříme dva nové aspekty lidské bytosti:

1. člověka impulzivního (popudového), jenž je poslušen prvního hnutí;
2. člověka rozumného, jenž uvažuje, dříve než jedná, a jehož každý čin není již projevem nápadu nebo pocitu, ale projevem myšlenky a úsudku.

Dosud jsem tedy rozdělil člověka na tři útvary:

1. člověk mechanický (lidský stroj),
2. člověk popudový (impulzivní),
3. člověk rozumný.

Všecky snahy magie směřují k různým úkonům, jež dovolují rozumnému člověku ve všem si podrobit člověka impulzivního. Ale představa, kterou máme o člověku, je ještě příliš matná a poněkud metafyzická.

Proto jej musíme stanovit přesněji; k tomu cíli se obraťme k pozornému studiu jednotlivých útvarů člověka.

Lidský stroj

První otázka, kterou si klade pozorovatel, když vidí nový stroj, zní: k čemu tento stroj slouží?

Když pozorovatel stanovil účel stroje, chce znát jeho činnost a hlavní součástky jeho sestavení. Pokusíme se u lidského stroje sledovat postup naznačený otázkami našeho pozorovatele.

Dále uvidíme, že pravý člověk, člověk vůle a rozumu, působí na organismus a následovně na vnější svět pomocí jistých sil, jež jsou mu tímto organismem dány k dispozici.

Lidský stroj vyrábí síly určitého řádu. Ale od přístrojů, jež člověk vymýšlí tak, že sleduje bezděky své vlastní složení, se lidský stroj liší tím, že jako stroj, či lépe jako soustava strojů složených ze živoucích součástí, má dva úkoly: jednak dodávat člověku vůle prostředky činnosti; za druhé udržovat sama sebe a opravovat svoje vlastní škody, jež upotřebením vznikají úměrně k jeho činnosti.

Abychom si učinili představu o lidském ústrojí, představme si tři dílny rozložené nad sebou, spojené mezi sebou rourami a elektrickými dráty.

Dolní dílna se nazývá břicho, střední hrud' a vrchní hlava.

Vchod pro materiály užívané v každé ze tří dílen se nalézá na průčelí vrchní dílny. Toto průčelí nazýváme obličej.

Na spodu obličeje vidíme vstup do spodní dílny, břicha, nazvaný ústa, v němž potraviny (původní látky zpracované břichem) podstupují první úpravu: Jsou roztrhány hroty (špičáky), rozsekány soustavou nožů (řezáků) a rozemlety (na stoličkách) v pozadí úst. Tekutý výměšek (sliny) podporuje tuto práci a zavádí první kvašení jedné části potravin. Odtud materiál sestupuje do dílny břišní přímo skrze dlouhou rouru (jícen).

Uprostřed obličeje vidíme vstup do střední dílny, prsou, nazvaný

nos. Dvě dírky, ústí plicních čerpadel, střídavě vdechují a vydechují vzduch, jenž je materiálem, zpracovaným v této dílně. Zahřátý soustavou zvláštních komor utvářených ve formě kuželů, sestupuje vzduch přímo do hrudi skrze dlouhou rouru (průdušnici), jež se dole dělí na dvě části, ústící do obou plicních čerpadel.

Na vrchní části obličejce vidíme vstup do vrchní dílny, hlavy, nazvaný oči. Dvě ústrojí, otvory obou mozkových polovin (hemisfér), přijímají světelné dojmy, jež se opět nejprve přeměňují v různých komorách oka, aby se pak ještě podrobily účinku ústrojí velice složitých a jemných, obdobných elektrickým orgánům jiných strojů, nežli jsou dopraveny do střední dílny. Dva jiné orgány umístěné po stranách hlavy (uši), jakož i množství orgánů dalších, umístěných po celém povrchu dílen (ústrojí hmatové), podporují oči a udržují vše ve vztahu s ústřední dílnou (hlavou).

K plnému vyjasnění představ je třeba si představit břišní dílnu jako dílnu hydraulickou (vodostrojnou), kde se nalézají stroje celkem hrubé. Hrudní dílna je dílnou parostrojní s čerpadly, komorami, motory a velkým množstvím trubic. Konečně dílna hlavová je dílnou elektrickou se svými dynamy a akumulátory, komutátory a se svým podivuhodným množstvím vodičích drátů.

V podzemí jsou orgány vylučovací, jejichž úlohou je vymítat nepotřebné materiály a spotřebované a odložené látky.

Tyto tři dílny takto pochopeny nám dají dost přesnou první představu o lidském stroji.

Nyní se podívejme, k čemu jednotlivé dílny slouží.

Spodní dílna břišní vyrábí prostě hmotu ústrojí; přijímá zvenku různé potraviny, rozemílá je a vyrábí z nich chylus (mízu, výživnou šťávu). Chci-li zůstat v mezích porovnání, řeknu, že břišní dílna vyrábí kola, páky a hmotná ústrojí, která budou nést námahu všech strojů činných v různých dílnách a všech sil, které se tam vyrábějí. Břicho obnovuje a nahrazuje veškerá kolečka, všechny trubice, všechny

elektrické dráty, když po nějaké době dosloužily. K ušetření času jsou na mnohých místech organismu skladiště a zálohy organických látek připravených k zužitkování. Tyto sklady nazýváme lymfatické ganglie. Lymfatické cévy spojují organismus s těmito sklady a tyto sklady s ústřední výrobou, břichem.

Prostřední dílna – hrud' – přejímá materiál, který jí dodává výroba spodní a dynamizuje (opatřuje silou) tyto prvky za působení vdechovaného vzduchu. Vedle toho vrací hrud' krevním součástkám, rozptylujícím se po celém organismu (globulím), sílu, kterou ztratily. Tato síla, nesená globulemi, se stává prameny nervové síly. Proto musí mág znát tyto základy fyziologie (organického silosloví), bez nichž by pro něho počději bylo nemožné přizpůsobit zvláštní pravidla pro potraviny a jiná pro dýchání za účelem upravení i krevní globule i nervové síly. Vraťme se k úkolu hrudi. Obojí plíce vdechují vzduch a odebírají z něho silotvorné (dynamické) prvky, hlavně kyslík, k vydržování životní síly, jež oživuje celý organismus. Z plic odchází krevní tekutina, aby složila jednu část své síly v srdci; a odtud se krev rozlévá po všech místech těla. Hrudní dílna připojuje tedy první dynamický element k hmotě vyráběné břichem.

Vrchní dílna, hlava, se chápe síly přinesené krví a zvláštní orgán, malý mozek, podle teorie dr. Luyse, dává pod tímto vlivem vznik nové síle, síle nervové.

Tato nervová síla se rozprostírá po celé soustavě tzv. gangliových nervů, kde se zhušťuje v gangliích (uzlících) velkého sympatického nervu, které působí jako pravé elektrické akumulátory (nahromadovače); velký sympatický nerv je východištěm veškerých pohybů lidského stroje. – Nyní si můžeme učinit přehled o vzájemných vztazích těchto tří dílen čili o pojidlech, jež činí z těchto tří oddílů organismu jediný celek.

Úlohou břicha je přeměňovat potraviny; ale bez hrudi, která mu posílá krevní přítok, potřebný k oživení jeho strojů, a bez hlavy, která mu posílá přítok nervové síly, potřebný k uvedení všeho do pohybu, by

se nic nevykonalo. Hrud' a hlava pak mají svá zvláštní střediska působnosti v břichu, jež obsahuje dále, jak jsem řekl, i vylučovací ústrojí všech tří středisek, stejně jako jsou vstupní ústrojí pro všechny dílny obsaženy v hlavě.

Úkolem hrudi je dynamizovat všechny organické součástky; ale kdyby jí břicho ustavičně neposílalo nové lymfy k nahrazení utrpěných hmotných ztrát, a kdyby hlava neuváděla pomocí svých zvláštních nervových středisek její plíce a srdce do pohybu, nic by se nevykonalo.

Konečně hlava (či lépe zadně-spodní část nervových středisek s jejich odvětvími) by nemohla ničím hýbat, kdyby jí hrud' nedodávala krev, vyrobenou břichem a dynamizovanou v plicích, tedy materiál potřebný k výrobě nervové síly. – Nezapomeňme, že jsme takto popisovali jen lidský stroj, čili, užiji-li triviálnějšího výrazu, člověka-stroj.

Tato část lidské bytosti je činná ve spánku, zatímco vše ostatní odpočívá. Proto jsem ji právem mohl popsat, jak se popisuje stroj, ovšem nezapomínaje, že se jedná o stroj živoucí, jemnější než kterýkoliv jiný.

Jakost krve závisí z velké části na jakosti chylu a jakost nervové síly závisí bezprostředně na jakosti krve.

Proto dobrá nebo špatná výživa dovede dobře nebo špatně utvářet nervovou sílu, a tudíž vztah člověka k zevnímu světu, jak brzy uvidíme.

Člověk popudový

Svým příkladem o člověku, který dostane políček a jehož prvním hnutím je opět udeřit, který však rozvažuje o následcích svého činu a dovede zdržet svoje první hnutí, jsem dospěl k rozlišení člověka prvního hnutí, člověka popudového (impulzivního), od člověka rozvahy, člověka rozumného.

Toto rozlišení je velice důležité jak pro magii, tak k tomu, abychom viděli trochu jasněji do duševních hnutí, jež vznikají v člověku. Avšak toto rozlišení odpovídá i stále zřejmější skutečnosti a umožňuje nám uspokojivě porozumět psychickým zjevům působeným hypnotismem, šílenstvím a poněkud i opilostí.

Základním charakterem každého popudového činu je to, že sleduje téměř bezprostředně a bez odporu podráždění, jež předcházelo. To odpovídá tomu, co moderní fyziologové nazývají odrazný (reflexní) čin.

K rozpoznání, co je čin reflexní a co není, je třeba zběžný přehled o složení nervové soustavy.

Vzpomeňme, že lidský stroj je složen ze tří nad sebou položených dílen a že všechny přístroje činné v těchto dílnách jsou uváděny do pohybu zvláštní soustavou nervů, kterou zveme soustava gangliových nervů nebo nervová soustava velkého sympatiku. Tento nervový systém představuje soustavu akumulátorů čili ganglií (uzlíků, měchýřků), buď osamocených, nebo seskupených do velkého množství v jednom ze tří organických středisek – v hlavě, hrudi a břichu. Tyto skupiny obdržely jméno „plexus“, „pleteň nervová“.

Avšak akumulátor není nic jiného než nádržka síly, která upravuje, reguluje proud, která však sama nic nevyrábí; je třeba jej nabít pomocí jiných přístrojů, jež opět vyvíjejí sílu, aniž by ji shromažďovaly. Zmínil jsem se vzhledem k tomu o úloze malého mozku.

Ovšem vedle nervové soustavy velkého sympatiku je ještě jiná soustava, kterou se nyní budeme zabývat.

Dlouhý kostnatý sloup, obratlová páteř, probíhá v těle celou délkou, kterou zaujímají tři dílny; tento sloup v sobě obsahuje všechny elektrické dráty, jež buď spojují dílny navzájem, nebo spojují dílny se všeobecným střediskem, s hlavou. Tyto dráty nazýváme nervové provazce.

Podle toho, zda tyto nervy slouží k donášení popudů vznikajících v

hlavě a směřujících k obvodu, nebo zda naopak přinášejí popudy pocházející z obvodu a směřující do nitra, nazýváme je v prvním případě hybné (motorické) provazce a v druhém případě nervy pocitové (sensitivní). Je možné je porovnat s dvojitými koleji železnice, z nichž po jedné se jezdí do města a po druhé z města. Cesta hybná, odstředivá, je v obratlovém sloupu vpředu (kordon, provazec přední), cesta pocitová, dostředivá je vzadu (kordon, provazec zadní).

Tyto provazce jsou bílé a jsou rozloženy souměrně po pravé i levé straně; neboť všechna ústrojí, závislá na této nervové soustavě, jsou podvojná nebo souměrná. Ale kdybyste přeřízli míchu napříč, nenašli byste jen bílou hmotu, příznak kordonů, ale ve středu míchy byste našli ještě hmotu jinou, šedou, obsahující malinký kanálek, jenž označuje střed celé soustavy. Jaký je úkol této šedé hmoty vzhledem k hmotě bílé? Je to úkol střediska vzhledem k vedení, úkol výhybky vzhledem ke kolejím železnice, úkol telegrafní výpravny vzhledem k telegrafním drátům. Protože hladová dílna má, jak jsem řekl, více obdobností s elektřinou než s kteroukoli jinou silou, volím za příklad telegraf.

Nyní vidíme míchu jako celek. Kolem dokola telegrafické dráty, vpředu odstředivé, hybné, rozvádějící rozkazy od středu, vzadu dráty přinášející zprávy do středu (kordony pocitové, sensitivní). Uprostřed dlouhá řada pomocných telegrafických úřadů. Každý úřad má dvě místnosti: zadní, kde se přijímají zprávy a depeše, a přední, odkud se odesílají rozkazy. Obě místnosti jsou spojeny nejen mezi sebou, ale i s ostatními místnostmi.

Jaký je účel všech těchto pomocných úřadů? Zastávat, jak často jen lze, ústřední úřad, hlavu.

Teď si znovu představme souhrn lidského organismu: tři dílny nad sebou, přímo navzájem spojené; tyto dílny obsahují vše, co potřebují, aby se udržely v chodu. S nervovou soustavou nemají jiné ústřední spojení než prostřednictvím velkého sympatiku. To je příčina toho, že

hlava nemůže řídit činnost srdce a jater; nespadají do její říše. Která je tedy říše působnosti druhé nervové soustavy, odlišné od říše velkého sympatiku? Hned uvidíme.

Ke každé dílně je připojena dvojice zvláštních ústrojí, zvaných údy. Břišní dílna má dvojici nohou, dílna hrudní dvojici paží, dílna hlavová dvojici spodních čelistí spojených spolu a s ústrojím souměrným, chřtánem (larynx).

Tyto dvojice údů nejsou uváděny do pohybu toutéž nervovou soustavou jako ústrojí činné v dílnách. Velký sympatik vládne ovšem v těchto údech vnitřnímu oběhu krve a dýchacím výměnám, které tam probíhají, ale nemá žádný vliv na pohyb těchto údů.

Jsou-li tyto pohyby automatické (bezděké), dějí-li se bez schválního rozhodnutí naší vůle, jsou řízeny míchou. Na výši každé z dílen jeví mícha charakteristickou zduřeninou, C, E, G, obr. 6., odkud vycházejí a kam vcházejí všechny nervové svazky (kordony) vedoucí do příslušných údů: chřtánu a čelistí, paží, nohou. Dále všechna citlivá místa kůže, jež obaluje celý organismus, odpovídají citlivým nervům, jež směřují do míchy.

Tak se každá dílna dělí na dvě přesně rozlišené části:

1. část ústřední, strojírnu, na níž působí výhradně jen velký sympatik;
2. na část obvodovou, obklopující svalstvo a kůži, a údy, na něž působí druhá nervová soustava.

Chceme-li si toto vše znázornit, zobrazme si každou dílnu jako kruh s bílým vnitřkem k naznačení toho, že tam mícha a mozek nemají účinek, a s obvodem zbarveným k označení opaku.

Co platí o každé z dílen, platí i o celém lidském organismu.

Ale vraťme se k nervové soustavě nazvané vědomá, k soustavě mozkomíšní.

Jak jsme viděli, její působnost se vztahuje na obvod. Je však dvojitá: odrazná (reflexní) a vědomá.

Obrázek 5 nás o tom nejlépe poučí.

Tento obrazec představuje soustavně střední dílnu, hrud'. Uprostřed vidíme srdce a plíce, uváděné do pohybu kardiacním plexem velkého sympatického nervu, PC. Tento plexus (pleteň) koření na přední straně míchy.

Na obvodu spatřujeme dvě řady nervů, ústících do paže P. Tyto nervy vycházejí jednak přímo z mozku (CM-CS), jednak od míchy (NM-NS). Nervy CM a NS jsou dostředivé čili senzitivní (pocitové).

CP je mozek přední, hybný; CZ je mozek zadní (senzitivní). Z je mícha zadní (senzitivní) a P je mícha přední, hybná (motorická).

Nervy motorické i nervy senzitivní se spojují v jediný svazek, než vstupují do paže.

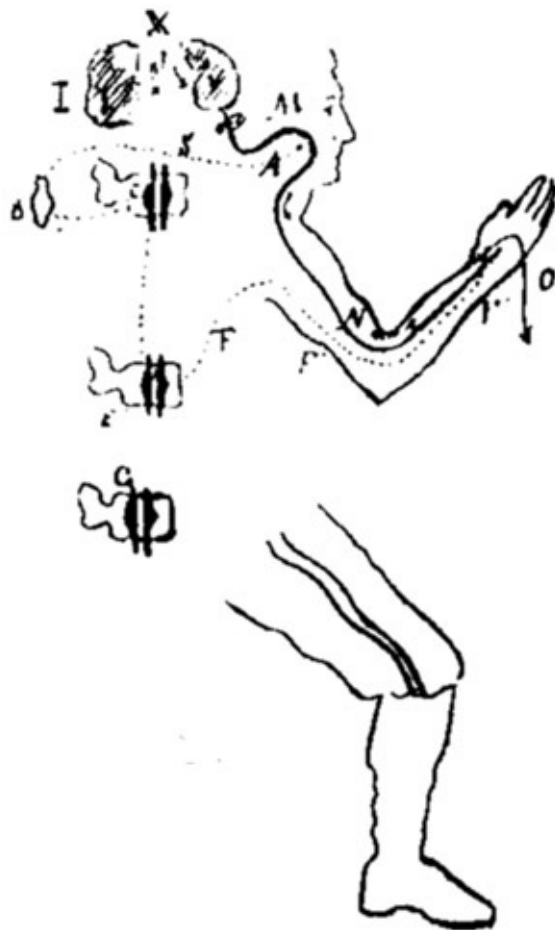
Podívejme se nyní na pochod pocitu a pochod pohybu.

Píchnu se do konce prstu. Pocit se telegraficky přenese (bdím-li dostatečně a je-li pocit dost silný) současně po vedení CS a NS. Zabývejme se nejprve vedením druhým.

Prochází vedením NS, projde pocit nejprve gangliem G a pak dospěje do zadní míchy, odtud je předán do šedého středu, tj. do pomocného telegrafního úřadu. Zřízenec (nervová buňka) předá ihned elektrický proud svému druhu z přední míchy. Tento působí elektrickým drátem NM na svaly paže, jež sebou chvatně trhne nazpět. To je dnes vědě úplně známý mechanismus prvního hnutí, bezděkého, reflexního činu.

Ale za pravidelných okolností se dějí současně a stejně rychle dva pohyby. Nervový záchvěv sleduje též cestu mozkovou, a skrze CS dospěje k CZ, kde je pocit vnímán jako bolest, totiž kde místo nervového podráždění, jako v míše, povstane představa (idea). Vůle, podrážděna touto představou, ihned jedná, a z CP je odeslán rozkaz podle linie CM do paže, jež nejenže sebou trhne zpět, jako z rozkazu míchového, ale zdvihne se do výše a stáhne se hezky daleko dozadu, takže působnost prvního hnutí je působností vědomou značně rozšířena.

V tomto případě působí vůle v témže smyslu jako mícha. Vraťme se k svému příkladu o políčku, abychom si lépe objasnili i tyto zjevy.

Sledujme výklad podle obrázku 6. Pruský důstojník udeří políčkem vojína na místo označené A. Okamžitě nastanou oba popsané zjevy, a pocit dosáhne šedého míchového centra C, kde vzbudí citové vzrušení. Bezprostředním odrazem by byl pohyb chřtánu; ale v našem případě nastane cosi dalšího. Impulsivní část člověka se okamžitě uvede do pohybu a dvě střediska míchy, C a E, se ihned současně zachvějí, neboť je-li podráždění dost silné, může uvést do chvění několik míchových středisek najednou.

Ze střediska E se podráždění přenese do přední části hrudní míšní ganglia E', a skrze F, F', F'' přechází nervový pohyb do paže. Paže je vedena k posuňku, jenž odpovídá na čin spáchaný na člověku.

Ale pocit dospěl současně k zadnímu mozku I, přímým senzitivním kordonem S. Zde se projeví idea bolesti; současně však vstoupí do činnosti nejvyšší střediska X a rychle přikvapí idea kázně, válečného soudu a smrti, aby rozhodla úsudkem, jenž přivede střediska vůle do pohybu, opačného pohybu reflexnímu. Popud vůle V dospěje přímým kordonem M k paži a působí směrem N', O, přičemž ničí reflexní popud F.

Vojín prodělá tyto dva tak opačné psychické pohyby a zachová klid.

Budiž mi odpuštěna naivnost těchto příkladů a délka výkladu. Jsem přesvědčen, že bez řádného porozumění tomuto všemu nelze pochopit okultní výcvik.

* * *

Shrňme-li vše, vidíme, že pohyb vědomý, schvální, ať již souběžný, nebo opačný reflexnímu hnutí, je vždy mocnější než toto hnutí, a dovede jeho účinek buď značně stupňovat, nebo naprosto zarazit.

Porovnávat tento úkon s mocnou uzdou by znamenalo mít na zřeteli jen polovinu zjevu. Lepší je porovnat vědomou činnost s velkou koulí, v níž jsou obsaženy všechny malé koule, představující činy reflexní (Fabre d'Olivet).

Tak vidíme, že vedle části čistě mechanické, lidského stroje, existuje ještě jiný útvar lidské bytosti, nadaný jistou inteligencí a svými choutkami a činy porovnatelný s bytostí zvířecí. Tento útvar, jež nazvu člověkem pudovým, může být vždy zkrocen pravým člověkem, člověkem vůle a rozumu, ovšem jen tehdy, naučil-li se člověk dát vždy průchod své vůli a nestal-li se surovým živočichem, jenž podléhá a podrobuje se všem proudům, jak se často stává.

Ale které jsou popudy, jimž může být člověk podroben, a čím je určena jejich povaha?

Zde jsem nucen vyžádat si čtenářovu plnou pozornost; jedná se tu o otázky obecně málo známé, vyžadující opravdovou práci.

To, co jsem až dosud pověděl o složení tří oddílů (hlavy, hrudi a břicha), o složení míchy a o jejích zduřeninách, ukazuje, že člověk je bytost trojitá a že vše se u něho jeví trojitým projevem. Stejně je tomu i s jeho složením psychologickým; a v tom právě spočívá kámen úrazu, na němž ztroskotala většina moderních psychologických soustav.

Zkoumejte se a dejte pozor, kde jste pocítili tíhu, když jste jako studenti podstupovali zkoušku? Říkáte, že v břichu, a usmíváte se při pomýšlení, jaké účinky měl tento psychický rozruch na některé vaše druhy.

A v okamžiku, kdy jste měli vyznat lásku milované bytosti, kde jste pocítili zvláštní tíseň, tíseň, při níž vám bylo, jako by vám mělo puknout srdce? V prsou, že?

A během života, kdy vás vážné obtíže nebo luštění nesnadné záhady hroužily do zamyšlení, cítili jste v hlavě tuto tíseň, tuto zvláštní tíhu, na kterou jsem vás upozornil nejprve v břichu a pak ve hrudi.

A hle! Toto pozorování, o němž vás poučuje již váš vlastní smysl, to je klíč k Pythagorově a Platonově psychologii, jak ji odkryl svými znamenitými pracemi jeden z našich nejvýtečnějších mistrů – Fabre d'Olivet.

Avšak toto vše je příliš prosté, příliš přirozené, aby se tím mohli spokojit naši moderní filosofové, kteří se tolik namáhají, aby na hodinkách změřili dobu, kterou potřebuje pocit, aby se stal pohybem. Ale vraťme se k člověku popudovému.

Člověk je trojitý, ano trojjediný, je-li plně vyvinut – ve smyslu psychologickém. Kolik lidí však vyvinulo jen jedno nebo dvě ze svých intelektuálních středisek, místo čtyř, jež jim jsou dány! Prvním účelem magie bude žádat od žáka, aby si byl vědom svých popudů a dovedl je stupňovat nebo ztlumit, jak a kdy potřeba vyžaduje.

Než se přiblížím k jádru otázky, uvedu několik předběžných bodů.

Spí-li člověk, jsou jeho psychické brány – smyslová čidla –

uzavřeny. Rovněž odpočívají i jeho orgány výrazu. Které jsou tyto orgány výrazu?

Jako je člověk podroben vlivu zevnějšku prostřednictvím smyslového ústrojí, stejně působí na zevní svět pohledem (oči), slovem (chřtán), posuňkem (paže) a chůzí či jednáním (nohy). Avšak bedlivé pozorování nás poučí, že ačkoliv může vůle stále působit na všechny tyto orgány, jsou některé z nich ve zvláštním vztahu k určitým střediskům člověka.

Tak náleží oči vlastně člověku samému, člověku vůle, jehož prostředkem výrazu je pohled. Proto se v šílenství, opilosti, somnambulismu atd. přemění nejprve pohled.

Chřtán, jakožto zdroj slova, patří hlavně člověku rozumovému (jež nazýváme bytostí psychickou), je jeho ústrojím výrazu. (M. Vurgey dobře osvětlil úkon chřtánu v tomto smyslu.)

Paže, jakožto původ výrazného posuňku, jenž zhmotněn stává se písmem, náleží hrudi, stejně jako nohy náleží břichu.

Všechny tyto orgány výrazu mohou poslouchat buď vůli, nebo reflexy, jak jsem to ukázal při políčku.

Kráčíme-li přímo vpřed, nebo jdeme-li cestou, kterou se již dlouho denně ubíráme, nemá naše vůle s pohybem nohou co činit; působí to pouze nejnižší odrazy (reflexy).

Stejně pracujeme-li ručně na navyklé práci, je náš mozek svobodný a ruce pracují jen pod vlivem reflexů.

Někdy přednášíme i slova naučená nazpaměť a dávno navyklá, jako modlitby a podobné, aniž bychom přitom upoutali činnost mozku.

Ve všech těchto příkladech jedná jen člověk popudový.

Reflexy cvičíme jako cvičíme mladá zvířata – návykem, a pro mnoho lidí je ideálem, moci ve všech zaměstnáních života zcela nahradit svou činnost činností reflexů.

Pak říkají, že jsou spokojeni. Lidové posměšky o úřednících mají často svůj původ právě zde. Takový opravdový byrokrat není více k ničemu, než co se mu stalo návykem. Nechal ponenáhlu usnout svůj mozek, aby jeho úkony nahradil míchou; je počestným a dobrým občanem, budiž, ale je to vlastně hlemýžď s lidskou hlavou, živočich, pěkně pokojný tahoun, ale ne člověk; neboť pravý člověk, to je člověk uvědomělého rozhodování, ale nikdy člověk zvyku; je to mozek pracující činně, a ne mícha pracující trpně, odrazně.

Největším nepřítelem magie je člověk popudový. Jeho je nutno zkrotit v každém z nás, přes jeho odpor, neboť on je původcem všech kompromisů a všech ničemností, – je smrtelný, jak učí Platon ve svém Timaiovi – a jen pravý člověk je nesmrtelný. Kdo podřizuje nesmrtelného smrtelnému, zhmotňuje se a působí si svou nynější leností ohromnou práci na pozdější dobu. – Avšak pokračujme. – Člověk impulzivní, člověk reflexní, je trojitý. Může se nám jevit jako člověk smyslný, jako člověk citový a jako člověk intelektuální. Avšak jeho základním povahovým rysem je pasivnost (trpnost). Je poslušen sugescím svého povolání nebo sugescím cizí vůle, ale nikdy nejedná ze sebe samého. To je Condillacův lidský stroj: to je somnambulický subjekt, jenž může být inteligentní; ale není to člověk.

Pocit, to je jediná vstupní brána do fyzického člověka. Avšak když pocit jednou vstoupí do organismu, může být více nebo méně přeměněn.

Člověk čistě pudový (instinktivní), surovec z nejspodnějších vrstev lidu, neprojeví pod vlivem pocitu nic než potřeby. Bude veden jedine svými chťiči. Ideálem života pro něho bude jíst, pít a spát. Nejvyšší radostí pro něho bude opilost; a jenom v opilosti se u něho poněkud probudí i úroveň vyšší, citlivost, v níž bude schopen milovat, jako samec miluje samici. Zkuste vyložit tohoto člověka psychologickými teoriemi našich filosofů. Kde je jeho rozum? A přece není blázen. Jeho rozum dosud není nic než pud, je to člověk pudový, ale není to člověk.

Člověk vyvinutý výše, městský dělník, předměstský řemeslník,

vyvine pocit o stupeň výše. Pocit u něho vyvolá nejprve potřebu: ale toto podráždění potrvá jen krátko, a brzy to bude vášně, jenž se stane osou celého stroje, neboť okruh citu vstoupil do činnosti. Co však chci říci výrazy jako podráždění a okruh?

Z psychologického stanoviska může být člověk porovnán se zahradou zřízenou na třech stupňovitých terasách. Tyto terasy se nazývají pud, cit a inteligence. Při narození obdrží každá bytost zrní k osetí své první zahrady, pudu. Z tohoto zrní vzejdou divoké rostliny, které nevyžadují téměř žádnou péči, neboť vedle zahrad je studnice pocitu, jež sama vše zalévá.

Avšak když rostliny našich pudových schopností vyrostly, nasadí květy, nazvané představami (ideami), a semeno, jež v zárodku rovněž obsahuje schopnosti.

Tato semena je třeba zasít na druhou zahradu citů, kde pod vlivem studnice pocitů, podporované tentokrát prací zahradníka, vyrostou rostliny méně divoké, i když téže přirozenosti, jako rostliny předešlé, a nové schopnosti ozdobí psychologickou zahradu lidské bytosti.

Když tyto rostliny nasadí opět plody, je nutno pracně vybrat jejich sémě a zasít je na zahradu intelektu, kde se zrodí nové schopnosti, pokud zahradník zdvojnásobil svou péči a pozornost.

V člověku nejsou vrozené ideje, jako nejsou vzrostlé duby tam, kde vyrůstá lesík. V člověku je však vrozené sémě, jež se více či méně vyvine podle vůle člověka, a z tohoto semene povstane strom, jež křesťanská mytologie nazývá stromem vědění dobrého a zlého, neboť mystická semena, jež se na tomto stromě urodí, je třeba umět trhat a pěstovat.

* * *

Pustil jsem opět uzdu své máni po příkladu a srovnáních, ale doufám, že nyní čtenář dovede porozumět výrazům, které užívají Platon nebo Fabre d'Olivet.

Velkou chybou mého zahradového příkladu je, že zobrazuje lidské schopnosti, jako by byly nehybné. Neboť jako je vše v lidské bytosti v pohybu, je nutno si zahradu představit v pohybu, a proto je lépe psát jména schopností na kruh nebo na kouli, kterou můžeme libovolně otáčet. To je příčina toho, proč každý pocit vcházející do lidské bytosti uvede do pohybu, rozruší jeden, dva nebo tři kruhy, podle toho, zda v sobě člověk vyvinul jeden, dva nebo tři řády schopností; a od tohoto vývoje závisí postavení člověka v přírodě.

Psychologický vývoj! Zde je dost práce pro naše mladé filosofy. Když budou pilně rozebírat tyto otázky, dospějí nejspíše k znovunalezení Piatona, což bude rozhodně výhodné pro jejich universitní kariéru. Avšak vraťme se k člověku impulzivnímu.

Popsal jsem zběžně člověka vášní a řekl jsem, že tento druh lidských bytostí ztělesňuje řemeslník našich velkých měst, když obava, abych nebyl špatně pochopen, mne pobádala k příkladu, jenž snad poněkud objasní naši otázku. U takového člověka zaujímá cit vysoké místo. Kdo nezná lásku malířů pokojů a mnohých zřízců galanterních obchodů k „animické“ hudbě, k hudbě „význačně francouzského žánru“, ke komické opeře a k románům? Krajní radostí těchto dobrých dětí je láska s trochou venkova, s loďkou a hudbou v sousedství. V takovém mozku má první místo žena, a v Evropě je v tomto směru proslaven čistě animický francouzský lid. Tento druh čistě vášnivých lidských bytostí má velké chyby, ale je též schopen velkého vývoje výchovou a vzděláním.

Dostáváme se k třetímu ztělesnění impulzivního člověka, k člověku intelektuálnímu. První otázkou, kterou uslyším, bude: Jak připouštíte, že člověk může projevat inteligenci mimo působnost nesmrtelné duše? To je materialismus, to je modlářství, zoufalství, atd. atd.

Na to odpovím tím, že svého odpůrce odkážu ke studiu hypnotismu nebo šílenství, zatímco budu klidně pokračovat; jedná se tu o hlavní bod studia impulzivního člověka. Stejně jako existují pocitové stroje (naš surovec výše), stroje citové (naš řemeslník), existují i stroje

inteligentní (náš úřední zřízenec).

Takový byrokrat nepije: tento zvyk je pod jeho důstojnost; počínaje jistým věkem také neběhá za ženskými, neboť se včas ožení a chodí rádně domů. Je to člověk rozumný, uklidněný a slouží měšťáku za vzor dětem; a přece to není člověk, ale stroj. U něho pocit vzruší velice málo pud, již dávno uspaný, a rozvířiv malounko citovou (sentimentální) úroveň, dosáhne svého plného vývoje v intelektuální sféře. Prázdné rozumování nahradí lásku, výpočet nepatrných maličností nahradí hudbu. Otázky peněžní jsou nejdůležitějším bodem takovéto bytosti, její životní cesta je označena zářivými mezníky, na kterých čteme: 600,- 900,- 1 000,- 1 200,- 1 400,- 1 500,- 1 800,- 2 000,- 2 500,- záslužný kříž!

Reálný život se prostírá mezi 600 zlatými a záslužným křížem. Pak následuje dávno vypočítané, dávno změřené a odvážené štěstí: domek na venkově a králíci. Zůstane-li takovýto úředník svobodný, což se stává jen zřídka, zastaví se při odchodu na odpočinek sféra intelektuální, zbavená popudů, a na její trůn nastoupí sféra sentimentální, a často i sféra instinktivní – a tuto kariéru plnou obětavosti, poct a mozkové nečinnosti ukončí mravní skleslost nebo i káznice.

Takovýto úřední zřízenec je strojem na myšlenky, jež si stát utvořil ke své potřebě, velice užitečným pro lidskou společnost; neboť schopnosti, jež v něm byly vyvinuty pomocí profesorů a úloh, jsou nejvyšší, jež může vyvinouti člověk impulzivní, totiž dedukce (schopnost odvozovat důsledky), analýza (schopnost rozboru), schopnost porovnávací a paměť. Avšak není to člověk v psychologickém a hlavně magickém smyslu slova: je to organismus drezírovaný k počtu, a to tak dalece, že jeho oblíbeným hříchem, chybou, jež rozptyluje bytosti tohoto druhu, není víno, není žena, ale hra. Příklad zázračného počtáře Inaudiho nám ukazuje, že lidská bytost může být zcela neobyčejným počtářem, aniž by uměla číst a psát. Pérem, jež hýbe intelektuálním strojem člověka, je číslo. Odtud pochází ono na hodinu

a vteřinu přesné uposlechnutí somnambulických subjektů, odtud schopnost nám téměř všem vlastní probudit se v určitou hodinu, myslíme-li na to pevně před usnutím. Není v tom inteligence ani nic neobyčejného pro toho, kdo řádně pochopil tyto tři obměny impulzivního člověka, o kterých vždy učili Pythagoras, Platon, novoplatonikové, hermetikové a okultisté všech dob.

Během života je možno dát uhasnout člověku rozhodnosti, jenž je člověkem pravým, a nahradit jej pasivním pohybem sféry pudové, sentimentální a intelektuální. To je hrozné nebezpečí administrativy, všech povolání zkornaťujících nás zastaralými zvyky, a ani vojenství ani civilní správa nemohou ujít těmto nebezpečným vlivům. Je tedy nutno, aby vedle povolání, jež uvádí do činnosti mechanickou část naší intelektuální bytosti, měl každý člověk hodný tohoto jména ještě svobodně zvolené zaměstnání. Od mechanické práce odpočíváme prací rozmyslnou, a nikdy si neodpočineme zahálením. Tím se jen unavujeme, nadobro vysilujeme; to je celé tajemství spokojenosti; a Maimoni nás tomu učí již od XII. století.

Když jsem takto promluvil o člověku impulzivním, podívejme se nyní na obměny, jež může vnést do jeho činnosti člověk vůle, a povězme si něco o složení tohoto člověka samého. Skončím tím, že se vrátím ke všem těmto bodům, přičemž pojednám o opilství, šílenství a hypnotismu.

V každém z nás je více méně vyvinuta divuplná mocnost, ovládající, vnímající a posuzující všechny popudy: lidská vůle, skutečný a pravý člověk.

Člověk vůle může přímo působit na reflexní ponuknutí pocitu, citu a intelektu; může pohledem, slovem, posunkem a činem působit na jiné lidi a na přírodu, protože v sobě ztělesňuje jednu ze tří velkých kosmických mocností všehomíra.

Jako strojuvůdce, jenž stojí na své lokomotivě, bere chvíli v potaz tlakoměr, jenž mu udává tlak stroje, chvíli upírá do dálky zrak, jenž mu

udává stav zevnějšího světa a nebezpečí, jimž je třeba se vyhnout, otevírá nebo zavírá hybnou sílu, zvolňuje nebo zrychluje pohyb vlaku, tak člověk vůle, člověk nesmrtelný, unášen lidským strojem, nechávaje se točit kolům člověka popudového, poučován svými smysly o stavu zevního světa a vnitřním smyslem o stavu svého organismu, má k dispozici nervovou sílu, jež mu dovoluje zrychlit nebo nadobro zarazit psychické pohyby, v něm se odehrávají.

Tento člověk bojuje s přírodou jako se sobě rovným sokem: mýtí lesy, jimiž příroda pokrývá zemi, a zakládá na jejich místě nádherná města, kde nesčetné vynálezy, výsledky působnosti jeho obraznosti na jeho vůli, činí život příjemnějším, ale též nebezpečnějším pro lidi méně vyškolené. Člověk vůle, to je zpracovatel světa hmoty nebo světa ideí, vynálezce nebo zakladatel měst, odvážný badatel nebo odhalovatel věčné pravdy; tento člověk dovede vždy trpět, zdržovat se a umírat, kdy potřeba káže; velí svému organismu, a není jím veden. Je to pán, a ne otrok. Chápete nyní vzdálenost, jež dělí Pythagora nebo Newtona od ředitele úradů, byť i vyznamenaného? Pro všedního člověka jsou všichni lidmi, a přece jen oni dva Velcí si zaslouží toto jméno.

A nyní se můžeme pokusit o to, abychom si učinili představu o člověku v celém jeho obsahu.